

Onze roofvogels

Pijlsnel schiet de vogel omhoog, een uiteenspattende wolk veren duidt aan dat de scherpe klauwen niet misgeslagen hebben. Waar enkele seconden geleden nog een groep schetterende spreuwen zich in de zon koesterde beziet nu een trotse sperwer zijn prooi. Trots omdat zijn listigheid het hem mogelijk heeft gemaakt de struggle for life nog even voort te zetten.

Door het bos zwevend hadden de scherpe ogen en oren de spreuwen ontdekt. Een rechtstreekse aanval zou de vlugge vogels, die aan de bosrand op een schuur zaten, echter te vroeg gewaarschuwd hebben.

Laag over de grond scherend was de sperwer de schuur daarom omzichtig genaderd, elke oneffenheid als dekking benuttend. De razendsnelle rush aan het einde van deze actie had de spreuwen geen enkele kans gelaten.

Scherp tekent zich nu het silhouet van een der laatste vertegenwoordigers der Roofvogels tegen de avondlucht af.

Geen diersoort werd zo zinloos afgeslacht, want geen vogel is zo onpopulair (bij niet-vogelkenners). De meeste mensen stellen zich een roofvogel maar al te graag voor als een wrede moordenaar. Ontelbare ooggetuigeverslagen hebben in de loop der eeuwen deze stelling „bewezen”. Hiermede wordt de koning van het luchtruim echter groot onrecht gedaan, een onrecht met verstrekkende gevolgen voor de roofvogels en voor het biologisch evenwicht.

Roofvogels doden alleen als ze honger hebben. Geen moordlust, maar zelfbehoud noopt hen tot een medogenloze jacht. Een goed begrip hiervan zou het leven der nederlandse Roofvogels zo niet gered dan toch een hele tijd gerekt hebben. Natuurbescherming en activiteiten als „operatie Havik” hebben het echter niet kunnen bolwerken tegen dit ingehamerde volksgeloof, waardoor de nederlandse roofvogel waarschijnlijk een punt heeft bereikt van waaruit geen natuurlijk herstel meer mogelijk is. Daar bovendien de noodzakelijke levensruimte voor deze dieren langzaam maar zeker verdwijnt zullen vele soorten Roofvogels binnen afzienbare tijd enkel nog op wapenschilden en in dierentuinen te vinden zijn.

Alle beweringen ten spijt is de Roofvogel geen schadelijk dier. Een onderzoek van de maaginhoud van ruim 2,5 duizend Valkachtigen en Uilen heeft uitgewezen dat er ook bij deze Roofvogels maar weinig belangstelling bestaat voor kippen, zangvogels en beschermde dieren. Integendeel, de „schadelijke” Roofvogels zijn bij voorkeur geïnteresseerd in kleine knaagdieren, slangen, insecten en schadelijke vogels. Schadelijk wil zeggen: nadelig voor de mens. Als zodanig is de Roofvogel dus de bondgenoot van zijn menselijke belagers, in de strijd om het bestaan. Mede door de Roofvogels wordt het toch al zo labiele biologisch evenwicht nog enigszins in stand gehouden.

Roofvogels zijn een toonbeeld van kracht. De gedrongen romp, de machtige vleugels, de brede borst en de korte sterke poten maken het trotse dier tot een waardig heerser van het luchtruim en vervullen vriend en vijand met ontzag.

Hoewel de vogel een grootte kan variëren van een kleine duif tot de onvergelykbare Andescondor (grootste vliegende vogel) vormen de Roofvogels een vrij homogene groep, waarin elk familielid de naam eer aandoet. Zowel voor de „roof” (lees: jacht) als voor het „vogel” zijn is de roofvogel uitstekend uitgerust. De scherpe klauwen, uitmuntende ogen, de korte sterke nek en de typische kromme

snavel bewijzen alle uitmuntende diensten bij de jacht. De krachtige grote vleugels en de harde stevig tegen het lichaam gedrukte dekveren (stroomlijn!) maken het dier tot een ideale vogel. Een absoluut kenmerk voor de roofvogel is verder de zgn. „broek”, de veren op de poten.

De ogen der roofvogels zijn spreekwoordelijk goed („ogen als een havik”), mogelijk zelfs de beste ter wereld. Deze ogen maken het een hoog boven de bomen cirkelende valk mogelijk op kilometers afstand een sprinkhaan te ontdekken. In een eindeloos lijkende duikvlucht kan de roofvogel als een kogel op de relatief kleine prooi afschieten. Daar de valk gedurende deze hele vlucht de sprinkhaan in het oog moet houden moeten de ogen tevens in staat zijn zich op een onvergeleijkbare wijze te accomoderen, in een zeer korte tijd. Had een mens zulke ogen dan deden opticiens slechte zaken of beter: waren nooit nodig geweest.

Het is voor een mens echter geen levensnoodzaak om vanuit een vliegtuig een slang in het gras te ontdekken. Dit unieke gezichtsvermogen dankt de roofvogel o.a. aan de vorm van de beide relatief grote oogbollen en het grote gezichtsveld. Zoals bij alle vogels is ook bij de roofvogels het netvlies bijna 2x zo dicht bezet met gezichtszenuwcellen (in vergelijking tot de mens).

Alleen door deze eigenschap ziet de vogel al twee maal zo scherp. Dat het gedeelte der hersenen, dat met de ogen correspondeert, goed, zelfs zeer goed ontwikkeld is, zal daarom wel niemand verwonderen. Doch ook de rest van de hersenen is ondanks de geringere omvang tot sterke staaltjes in staat. Zo beweerde een Amerikaans bioloog gezien te hebben dat een arend voor hij naar het zuiden trok zijn nest op die plaatsen versterkte, die vorig jaar het meeste hadden geleden. Een geheugen, dat menig huisvader hem zal benijden, wanneer hij zich in de lente staat af te vragen waar dat vervloekte dak toch gelekt had.

Roofvogels zijn, zoals reeds vermeld, puike vliegers. Maar zelfs met deze wetenschap gewapend rijzen menig vogelliefhebber de haren nog wel eens ten berge wanneer bijv. een valk een van zijn stunts uithaalt.

Zo zag men meerdere malen een valk zich hoog in de lucht afzetten en als een steen met uiteraard stijf tegen het lichaam gedrukte vleugels omlaag storten. Bij deze val moet de vogel een snelheid van honderden kilometers per uur halen. Het zal geen verwondering wekken dat de prooi, die op slag dood is, nog al eens gemist wordt. De hierop volgende manoeuvre slaat echter met stomheid. De valk laat de prooi weer los, schiet op zijn rug onder de vallende buit door en pakt zijn maaltijd dan met beide klauwen stevig vast

Voor al de grotere vogels zijn a.h.w. levende zweefvliegtuigen. Zelfs op onze bloedeigen „Hoge Veluwe” kan men de „vliegende forten” in wijde kringen zwevend hun weg zien zoeken.

De hele anatomie is op deze manier van voortbewegen, dit zeilen afgesteld. De meeste beenderen zijn hol, de longen hebben extra luchtzakken en de vleugels bezitten een onvergelykbaar draagvlak. Zwevend op de opstijgende warme lucht kan een arend zo zonder een vleugelslag te maken grote afstanden afleggen door eenvoudig van de ene luchtstroom in de andere over te glijden--- net als zweefvliegtuigen.

In de paartijd vertonen de Roofvogels, met name natuurlijk de mannetjes, hun mooiste staaltjes van luchtacrobatiek. Dit ondanks het feit dat het huwelijk voor het leven gesloten is. Salto's en duikvluchten wisselen elkaar af in duizelingwekkende snelheid. Met ware doodsverachting worden de gewaagste demonstraties gegeven.

Bijna alle Roofvogels zijn zorgzame en trouwe ouders. Op hun horsten in bomen,

Kiekendief met eieren op de horst in een hoge boom.

Foto: J. v. d. Kam

op rotsrichels en andere veilige nestplaatsen worden de 2 tot 7 eieren in een of twee maanden uitgebreed. De donzige jongen, die nog maar weinig hebben van hun prachtige ouders, genieten een zeer zorgvuldige opvoeding. Als nestblijvers zijn de jonge roofvogels na het uitkomen hulpeloos en volkomen afhankelijk. Onder het altijd wakend oog van de ouders en omringd door goede zorgen groeien de jongen echter zeer snel om na enkele maanden reeds bijna hun uiteindelijke omvang te hebben bereikt.

Dan verlaten ze het nest om hun plaats aan het firmament te gaan innemen en te trachten de soort nog even in stand te houden.

Waarnemingen, waarover men zich verheugt

EEN PAAR WITKOPEENDEN BIJ NIJMEGEN

Op 24 oktober '65 kregen we een telefoontje van de zeer actieve Nijmeegse N.J.N.'er Olaf van Hoorn „er zitten een paar witkopeenden in de Bemmelse Strang”. Deze Bemmelse Strang is een langgerekte kolk in de Waal-uiterwaarden tussen de Waalbrug bij Nijmegen en het dorp Bommel. Op 25 en 26 oktober zijn een paar leden van de Nijmeegse afdeling der K.N.N.V. daar poolshoogte gaan nemen. Mede aan de hand van diverse determineerboeken bleek inderdaad, dat we hier te doen hadden met een paar (♂ en ♀) van de zeer zeldzame witkopeend (*Oxyura leucocephala*). Zowel de „vogelgids” als „Zien is kennen” spreken van 3 waarnemingen tot dusverre en wel in 1859, 1874 en 1913. Al deze waarnemingen zou een ♀ betreffen.

De beide vogels hielden zich die genoemde dagen steeds op in de buurt van een rietzoom, gingen wel eens op de wieden, maar keerden steeds weer terug op ongeveer dezelfde plaats. Opmerkelijk was ook, dat ze zich veelal ophielden tussen of in de nabijheid van enige meerkoeten. In deze plas waren toen geen andere eendesoorten, wel, behalve die meerkoeten, enkele futen, dodaarsjes, waterhoentjes en een aantal kokmeeuwen. De witkopeenden doken dikwijls onder en hun duiken was erg „fuutachtig”. De op diverse afbeeldingen hoog gedragen stekelstaart” rustte op of iets onder water en was alleen goed zichtbaar bij het duiken en in de vlucht.

De witkopeend hoort, volgens de lectuur, thuis in de Middellandse Zee-landen, bij de Zwarte Zee, in Klein Azië en Hongarije en deze exemplaren waren dus een flink eind „van huis”.

H. Adriaansz, H. de Wijs en Dr H. Oomen

GOUDHAANTJES

Tussen de vele kool- en pimpelmezen, die op 23 oktober 1965 rond scharrelden in het houtgewas van de Oud Kraaijerdijk te Sommeldijk, zagen we ook een tiental goudhaantjes. Hoewel bekend, dat tijdens de trek dit vogeltje ook streken zonder naaldbout bezoekt, wordt het toch weinig op Overflakkee gezien, en zeker niet in zo'n groot aantal. Is er sterke trek van deze soort geweest?

P. Vroegindeweij en A. K. Vogelaar

WITTE MEREL

Onlangs was ik in Oegstgeest en zag daar in een klein villatuintje op 2 meter afstand een volkomen witte merel met slechts enkele grijze en zwarte vlekken aan de staart. Is dit iets bijzonders? Hij was zeer tam en bleef rustig zitten toen mijn man en ik dichterbij kwamen.

M. van Peski-Nijland